

Inhoud

Voorwoord	6
Over de auteurs	9
Een heel bijzonder beroep	10
Hoe gebruik je dit boek?	11

Deel 1 Voordat de leerlingen arriveren: structuur, structuur, structuur

1 Je lokaal inrichten en organiseren	15
1.1 Inrichting van het lokaal	15
1.2 Materialen	16
2 Je routines ontwikkelen	19
3 Je regels ontwikkelen	23
4 Klassenmanagement: zorg voor de goede mindset	27
4.1 Relaties	27
4.2 Hoge en specifieke verwachtingen	28
4.3 Consequent zijn	30
4.4 Kunnen we consequent zijn, maar toch veranderen?	32
5 Als leerlingen de regels volgen... of niet	35
5.1 Blijf gefocust op je eigenlijke doel	39
6 Het voorbereiden en het geven van lessen	41
6.1 Een lesplan maken: elke minuut voorbereiden	41
6.2 Lesgeven: concentreer je op de betrokkenheid van je leerlingen	49
6.3 En het curriculum dan?	51

Deel 2 De leerlingen zijn er... wat nu?

7 Routines uitleggen en oefenen	55
8 Management in de klas	61
8.1 Jezelf managen	61
8.2 Subtiel bijsturen	62

8.3	Rechtstreeks aansturen	64
8.4	Consequenties toepassen	66
8.5	Individuele casestudy	68
8.6	De 'wat nu als'-situaties	70
8.7	Repareren en herstellen	71
	Tot slot nog even dit	72

Deel 3 Samenwerken met volwassenen

9	Samenwerken met de directie	77
9.1	Ondersteuning van en door de schoolleiding	77
10	Samenwerken met collega's	81
10.1	Ondersteuning van en door collega's	81
11	De energie gevende voorbeelden	83
11.1	De energie gevende voorbeelden en je weg leren vinden	83
11.2	Je eigen energie gevende voorbeeld vinden	83
11.3	En de andere mensen in mijn omgeving dan?	85
12	Wees niet bang om relaties te repareren: leerlingen, collega's, directeur	87
13	Ouders: geen vijanden, maar vrienden	91
13.1	Ouders doen hun best	91
13.2	Werk aan het opbouwen van relaties voordat je ze nodig hebt	91
13.3	Wat moet ik tegen ouders zeggen aan de telefoon?	92

Deel 4 Blijven reflecteren, verfijnen en doorgroeien

14	Aanpassingen onderweg	99
14.1	Sleutelen: je bent je eigen controlegroep	99
14.2	De reset-knop	100
	14.2.1 Bepaal de problemen	102
	14.2.2 Beslis wat je moet veranderen	102
	14.2.3 Implementeer je nieuwe visie	103

15	Wees een spons	107
15.1	Neem alles in je op	107
15.2	Anderen observeren	107
15.3	Vergaderingen bijwonen	107
15.4	Laat je observeren	108
15.5	Durf nee te zeggen	108
16	Het begint altijd bij jou	111
16.1	Vertrouw op je gevoel	112
17	Wat is de volgende stap?	115
17.1	Je tweede jaar is een nieuwe start	116
	Literatuur	118

Voorwoord

Het was januari, mijn eerste eigen klas op een basisschool. Door de uitbreiding van de school kreeg ik een nieuw gevormde groep. En dat ook nog eens in een nog nooit gebruikt lokaal! Al op de eerste dag realiseerde ik me: mijn ervaringen als stagiair met die goede groepen, was deels te danken door het handelen van mijn begeleider. . Pff, hoe kreeg ik dat zelf voor elkaar? Hier had ik in feite niks over geleerd!

Met vallen en opstaan lukte het wel enigszins, maar bij mij ontstond toch geen enthousiasme voor het vak. Ik dacht eerder: dit is niks voor mij, en ik begon te solliciteren naar andere banen. Dat lukte (achteraf gelukkig) niet en zo kon ik na de zomervakantie met een andere groep starten. In deze groep kon ik wat ik in de tussentijd had geleerd direct toepassen. Toevallig werd er dat jaar ook een cursus gegeven over hoe je met groepen kon werken en die kennis kon ik onmiddellijk gebruiken. Ik was dus bijna al na een half jaar uit het onderwijs gestapt, maar gelukkig vond ik het volgende jaar dat waar ik nog steeds weg van ben in het onderwijs:

- persoonlijk contact met kinderen,
- een soepel en strak georganiseerde klas waardoor een hoop potentiële storing werd voorkomen,
- boeiende opdrachten,
- verrassende instructies.

Het zou toch mooi zijn als we ons al bewust waren van alle essentiële vaardigheden die ons eerste jaar als leraar al direct tot een succes kunnen maken!

Vanuit mijn huidige baan zocht ik al lang naar een boek hierover, maar het was steeds niet eenvoudig en concreet genoeg. Tot dit boek uitkwam van onderwijswetenschapper Todd Whitaker, waarvan we al eerder boeken publiceerden. Hij heeft voor dit boek samengewerkt met zijn dochters Madeline, die lerares is in het primair onderwijs, en Katherine, lerares in het voortgezet onderwijs. Samen delen zij hun adviezen en proberen zij jou te inspireren. Met hun begeleiding vind je stap voor stap je weg in je nieuwe rol en leer je omgaan met alle uitdagingen waar je als beginnende leraar mee te maken krijgt. Onderwerpen die aan bod komen zijn onder andere:

- vaardigheden ontwikkelen op het gebied van klassenmanagement, zoals het opbouwen van relaties, hoge verwachtingen stellen en consistent zijn;
- je lokaal inrichten en regels en routines instellen;
- effectieve lessen plannen en je leerlingen geboeid houden;
- omgaan met je eigen emoties en ongewenst gedrag effectief aanpakken;
- samenwerken met collega's, leidinggevend en ouders, om een goede werkrelatie op te bouwen.

Je vindt hier diverse voorbeelden en anekdotes uit zowel het primair als het voortgezet onderwijs. Op welke school en in welk vak je ook lesgeeft, je zult altijd voor jou bruikbare en nuttige strategieën aantreffen. Je leert ook hoe je aan je strategieën kunt sleutelen en

hoe je de reset-knop kunt gebruiken als er toch iets niet helemaal volgens plan loopt. In je eerste jaar gaat misschien niet alles altijd perfect, maar met behulp van de praktische adviezen in dit boek blijf je gemotiveerd werken aan je ontwikkeling tot succesvolle leraar.

Bonus: op onze website zijn gratis verwerkingsbladen beschikbaar voor leraren in opleiding en leraren die net aan hun eerste baan begonnen zijn (www.bazalt.nl/JEJAL).

Dook Kopmels,
Manager Bazalt Educatieve Uitgaven

Een heel bijzonder beroep

Gefeliciteerd! Als je dit boek leest, heb je gekozen voor een carrière waarmee je iets kunt bijdragen aan het leven van anderen. Denk daar maar eens over na. Je hebt besloten om je eigen vaardigheden en kennis in te zetten om anderen te helpen met hun ontwikkeling. Jij bent een van de personen die invloed uitoefent op je leerlingen, hen helpt en het verschil kan maken in hun leven. Elke dag weer opnieuw. Hopelijk is dat de reden waarom je voor het onderwijs hebt gekozen, en nu is het dan eindelijk echt zover.

Besef dat er ook minder leuke dingen bij het vak horen, maar wees gerust: dat heb je bij elke baan! Wat moet ik doen als de leerlingen niet meer naar me luisteren? Hoe ga ik om met een boze ouder? Hoe zorg ik ervoor dat ik genoeg slaap krijg? En de belangrijkste vraag: heb ik überhaupt nog tijd voor mezelf?

Elke dag is anders en elke dag is bijzonder. Elke nieuwe dag is weer een uitdaging. En jij kunt die uitdaging aan. Natuurlijk zullen er momenten komen die minder leuk zijn en waarop je tegenslagen moet overwinnen. Maar zie die weer als een kans en een uitdaging. Je wilt niet zomaar een leraar zijn. Je wilt dé leraar worden. Je wilt de leraar zijn die anderen inspireert, omdat je zelf ook leraren hebt gehad die jou inspireerden. Je wilt die leraar zijn waar jouw leerlingen later aan terugdenken: dat was een goede leraar. Je wilt de leraar zijn die het verschil maakt in het leven van de jonge mensen in je klas. En weet je? Die leraar kun je ook worden. Het is nu allemaal aan jou.

Je zult leerlingen in de klas krijgen met veel potentie. Zij zijn degenen die de wereld kunnen veranderen, nieuwe technologieën gaan uitvinden en misschien wel gaan ontdekken hoe je kanker kunt genezen. Het is altijd heerlijk om met zulke leerlingen te werken. Elke dag wordt zo een feestje. Als je leerlingen zo slim en gemotiveerd zijn, mag je niet alleen trots zijn op hen, maar ook een beetje op jezelf. Daar heb je recht op.

Daarnaast zul je ook leerlingen hebben die je werk moeilijker maken. Misschien ligt dat aan hun thuissituatie, hebben ze minder goede vaardigheden of een andere houding. Misschien ligt het probleem bij de leerling. Misschien ook niet. Dit zijn de leerlingen die je geduld en vaardigheden op de proef zullen stellen. Leraren die tot al hun leerlingen kunnen doordringen, zijn heel anders dan leraren die maar een deel van hun leerlingen kunnen bereiken. Het zal soms frustrerend zijn, maar als je het eerste sprankje begrip in de ogen van je leerlingen ziet schitteren, of de lach op hun gezicht ziet als ze eindelijk een moeilijk concept begrijpen, of ziet dat ze opeens harder gaan werken omdat ze zich realiseren dat ze het wél kunnen... dan zul je beseffen dat je echt het juiste beroep hebt gekozen.

De leerlingen uit je eerste jaar als leraar zul je nooit vergeten. Anderen komen en gaan en zullen zich niet allemaal in je geheugen nestelen, maar deze eerste leerlingen blijven voor altijd in je hart en in je gedachten. Je eerste groep heeft iets heel speciaals. Ze zijn onvergetelijk. En je wilt ervoor zorgen dat jij het soort leraar bent dat ook onvergetelijk is. Daarom hebben we *Je eerste jaar als leraar* geschreven. Houd je vast, want dit wordt de rit van je leven. Je zult een ontwikkeling doormaken die stimulerend en verrijkend is. Het zal al je verwachtingen overstijgen, maar het zal alles zijn wat je had gehoopt. Dank je wel dat je hebt gekozen voor het onderwijs. Dank je wel dat je ervoor hebt gekozen een verschil te willen maken.

Hoe gebruik je dit boek?

Je kunt *Je eerste jaar als leraar* op verschillende manieren gebruiken. Je kunt het tijdens je opleiding van voor tot achter doorlezen of het tijdens je eerste jaar als leraar gebruiken als naslagwerk. Hopelijk kan het een leidraad voor je zijn tijdens je voorbereidingen op de eerste schooldag. Daarnaast kun je het gebruiken als geheugensteuntje, om specifieke voorbeelden op te zoeken als je tegen een uitdaging aan loopt.

Je eerste jaar als leraar is geschreven voor leraren in het primair en het voortgezet onderwijs, en bevat voor elke situatie meerdere voorbeelden in verschillende contexten. We beseffen dat elke lezer een andere achtergrond en andere verwachtingen heeft. Misschien denk je met plezier terug aan je eigen schooltijd, ben je opgegroeid in een echt 'onderwijsgezin' en werd of word je tijdens je stage begeleid door een geweldige leraar. Maar andere lezers hebben misschien niet zulke kansen gehad. Hoe dan ook kun je er met behulp van dit boek voor kunnen zorgen dat je eerste jaar als leraar succesvol verloopt.

Het lijkt misschien alsof een buitenproportioneel groot deel van dit boek is gewijd aan orde houden en klassenmanagement. Maar we weten dat deze zaken voor leraren in hun eerste jaar (en soms ook in de jaren daarna) hun grootste zorg en uitdaging zijn. We vonden het dan ook van essentieel belang om juist op dat gebied uitgebreid en volledig te zijn. Een leraar die het klassenmanagement niet onder de knie heeft, kan nooit effectief zijn. We wilden ook de nodige richtlijnen geven voor het werken met volwassenen binnen en buiten je school. Het kan zeer waardevol zijn om collega's te vinden om ervaringen mee uit te wisselen en van te leren. En het is erg nuttig om effectief te communiceren met ouders en te weten dat ze achter je staan. Maar soms moet je samenwerken met volwassenen die niet zo onbaatzuchtig in het leven staan. Voor een prettig eerste jaar op je school is het belangrijk dat je hierin je weg leert vinden.

Ter voorbereiding op een succesvol eerste jaar als leraar hebben wij twee sets verwerkingsbladen bij het boek ontwikkeld: een set *verwerkingsbladen voor startende leraren* en een set *verwerkingsbladen voor leraren in opleiding*. Met de verwerkingsbladen kun je reflecteren op de tips en werkwijzen in het boek en op jouw situatie als leraar. Hiermee kan je dus gericht nadenken over de school waar je lesgeeft en jouw handelen in de praktijk. De verwerkingsbladen geven je ook houvast in het maken van keuzes in je eerste jaar.

In elke hoofdstuk van het boek staan verwijzingen (pictogrammen) naar opdrachten in de verwerkingsbladen. De opdrachten kun je na elk hoofdstuk maken, maar je kunt ze ook op een ander moment raadplegen en gebruiken voor jouw reflectie.

Bovendien kun je de verwerkingsbladen alleen of samen met je begeleider, een energie gevend voorbeeld of een andere collega maken. Dit helpt je om rustig na te denken over jouw werkomgeving en jouw ontwikkeling als leraar. Neem die tijd, ook al is het een druk eerste jaar.

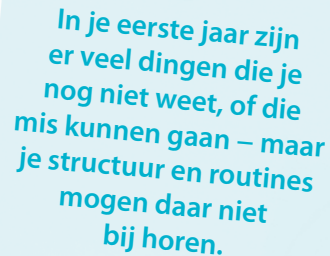
Ten slotte: we horen graag van je! Deel je verhalen en ervaringen met ons en andere lezers op Twitter met de hashtag #jeeerstejaaralsleraar. Leer van elkaar, lach met elkaar en deel in elkaars ontwikkeling. Veel plezier met het boek, en we wensen je een geweldig eerste jaar!

1 Je lokaal inrichten en organiseren

Onderwijzen is een ingewikkeld vak, en er komt veel bij kijken om een goede leraar te worden. Als beginnend leraar is het onder andere van groot belang dat je je de eerste weken voor en na het begin van het nieuwe schooljaar voornamelijk richt op één ding: klassenmanagement. In een groots opgezette meta-analyse hebben Wang, Haertel en Walberg (1993) het effect bestudeerd van verschillende zaken die van invloed zijn op de prestaties van leerlingen. Daarbij ontdekten ze dat klassenmanagement het meest van invloed was. Uit onderzoek is ook gebleken dat het merendeel van de leraren orde houden en discipline hebben, ervaren als de meest stressvolle aspecten van hun baan (Wasicsko & Ross, 1994). In je eerste jaar zijn er veel dingen die je nog niet weet of die je nog niet direct goed doet – maar het is uiterst belangrijk dat je structuur en routines in orde zijn.

Je hebt geen invloed op hoe ruim, mooi of modern je lokaal is, maar hoe je het inricht en gebruikt heb je wel zelf in de hand. Veel verschillende onderzoekers en onderwijsexperts, onder wie Fred Jones in zijn boek *Tools for Teaching: Discipline, Instruction, Motivation* (3e ed., 2013), benadrukken het grote belang van het goed inrichten van je lokaal. In je voorbereiding op het nieuwe schooljaar (waarbij je misschien de rommel opruimt van het voorgaande jaar) zul je moeten nadenken over twee belangrijke aspecten van je lokaal: het meubilair en de materialen.

In je eerste jaar zijn er veel dingen die je nog niet weet, of die mis kunnen gaan – maar je structuur en routines mogen daar niet bij horen.

1.1 Inrichting van het lokaal

Voor wat betreft het meubilair is het belangrijk je te richten op de bewegingsruimte, de functionaliteit en de structuur. Veel basale problemen met klassenmanagement kunnen al worden aangepakt voordat de leerlingen ook maar een voet in het lokaal hebben gezet, door ervoor te zorgen dat de meubels op functionele wijze staan opgesteld (Jones, 2013). Begin daarom met het beantwoorden van de volgende belangrijke vragen: Hoeveel leerlingen heb je dit jaar? Heb je genoeg tafels en stoelen? Leraren die lesgeven in het vo/mbo stellen zichzelf de vraag: aan hoeveel klassen geef ik dit jaar les en hoeveel leerlingen zijn dat per klas? Met welke klassenopstelling zul je vanaf dag één het meeste succes hebben? De grootte van je groep bepaalt grotendeels hoe je je lokaal inricht. Laten we eens twee voorbeelden bekijken van hoe leraren hun lokaal voor de eerste schooldag hebben ingericht.

Mevrouw Geerts geeft natuurkunde in de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Ze heeft 30 tot 35 leerlingen in elke klas. Ze heeft een van de kleinste lokalen van de school toegewezen gekregen, en in combinatie met haar grote groepen betekent dit dat ze niet veel mogelijkheden heeft om de ruimte in te richten. Ze maakt zich ook wat zorgen over het lesgeven aan zulke grote groepen. Daarom wil ze haar lokaal zo efficiënt mogelijk inrichten voordat ze de verwachtingen en routines met haar leerlingen bespreekt. De beste optie voor mevrouw Geerts is het schooljaar beginnen met de tafels in nette, gelijkmatig verdeelde rijen (busopstelling). Hierdoor kan iedereen zich eenvoudig tussen de tafels door bewegen en kan er voldoende interactie tussen de leerlingen plaatsvinden. Ze wil ook graag dat haar leerlingen tijdens praktijklessen in groepjes kunnen samenwerken. Met deze opstelling weet ze dat ze de tafels op elk gewenst moment in een andere (functionele) opstelling kan zetten.

Haar hoofddoel aan het begin van het jaar is het moeiteloos implementeren van structuur en orde. Wanneer de groep gewend is aan haar routines en procedures kan ze de tafels ook in groepjes zetten, want het is altijd eenvoudiger om naar een minder gestructureerde omgeving te gaan dan andersom.

Meester Joep is leraar in het primair onderwijs en heeft 25 leerlingen in zijn groep. Hij heeft een vrij groot lokaal en dat geeft hem meer mogelijkheden voor de inrichting ervan. Bovendien heeft hij er vertrouwen in dat hij de tafels wel in groepjes kan plaatsen, omdat zijn klassikale instructie vooral plaatsvindt op het vloerkleed.

Daarom besluit hij de 25 tafels op te stellen in groepjes van 5, de ruimte voor het bord vrij te houden voor zijn vloerkleed en de hoek achterin bij het raam te reserveren voor de boekenkast. Hoewel meester Joep creatiever kan omgaan met de ruimte, legt hij de focus voornamelijk op de bewegingsruimte, functionaliteit en structuur. Zijn lokaal ziet er anders uit dan dat van mevrouw Geerts in het vo, omdat de ruimte, zijn leerlingen en hun behoeften anders zijn.

Ten slotte moet je bij het opstellen van het meubilair in je lokaal rekening houden met misschien wel het belangrijkste punt: dat je op elk moment al je leerlingen kunt zien wanneer je lesgeeft, waar je je ook bevindt in de klas. Als mevrouw Geerts een tafel achter een kast heeft gezet of als de leeshoek van meester Joep verborgen zit achter de computerhoek, zal de inrichting van het lokaal zich snel tegen hen keren. Er zijn dan namelijk plekken in het lokaal waar leerlingen zich kunnen 'verschuilen'. Nu bestaat de kans dat de leerlingen van meester Joep en mevrouw Geerts allemaal engeltjes zijn die zo'n buitenkansje niet zullen benutten, maar als nieuwe leraar kun je dat risico maar beter niet nemen. Het is veel eenvoudiger om voorzorgsmaatregelen te nemen om die mogelijke problemen te voorkomen dan achteraf het gedrag te moeten aanpakken.

1.2 Materialen

Het tweede aspect waar je rekening mee moet houden bij het inrichten en organiseren van je lokaal zijn de materialen waar je mee gaat werken. Zorg ervoor dat noodzakelijke en veelgebruikte materialen altijd en ruimschoots voorhanden zijn, en dat minder vaak gebruikte materialen netjes georganiseerd zijn opgeborgen, zodat je ze makkelijk kunt

pakken wanneer je ze nodig hebt. Welke dingen hebben jij en je leerlingen dagelijks nodig? Potloden? Schriften? Methodeboeken? Welke dingen hebben jij en je leerlingen minder vaak nodig, maar moeten evengoed wel voorhanden zijn? Scharen? Rekenmachines? Visuele hulpmiddelen/tablets? De kans is groot dat je van bepaalde zaken niet weet wat je ermee moet doen, zoals de spullen van voorgaande jaren. Vraag gerust aan je collega's of leidinggevendenden om advies. Als je ze moet bewaren en ze niet regelmatig nodig hebt, leg ze dan ergens waar ze niet in de weg liggen.

Toen juf Sabine, die lesgeeft aan groep 3, haar lokaal aan het inrichten was, zorgde ze ervoor dat elke leerling een klein whiteboard en een klembord in zijn of haar lade had, omdat ze verwachtte dat die veel gebruikt zouden worden. De knutselmappen en tablets legde ze juist in de kast achter in het lokaal, omdat die waarschijnlijk minder vaak gebruikt zouden worden.

Alleen wat de schriften betrof, wist ze niet zeker of ze die aan het begin van het jaar zou gaan gebruiken. Daarom legde ze deze netjes in een kast, zodat ze er nog altijd makkelijk bij kon.

Meneer Jansen geeft Engels in het voortgezet onderwijs. Ook hij heeft goed nagedacht over waar hij zijn materialen moest opbergen. Hij verwachtte dat de meeste leerlingen op de eerste schooldag wel een multomap bij zich zouden hebben, maar voor de zekerheid legde hij nog een stapel lijntjespapier vlak bij zijn bureau. Hij legde ook een stapel woordenboeken op zijn bureau, zodat leerlingen die tijdens het maken van de individuele opdrachten konden lenen. Hij had daarbij een lijst klaargelegd, zodat zij hun naam konden opschrijven.

Door zo veel mogelijk voor te bereiden voordat de leerlingen het lokaal binnenkomen, vergroot je de kans op succes van jouw lessen of lesdag. Een van de beste manieren om hiermee te beginnen is het nadenken over je meubilair en materialen. Door deze goede voorbereiding kun je straks meer tijd besteden aan zaken die belangrijker zijn, namelijk aan je leerlingen en aan het lesgeven.

Door zo veel mogelijk voor te bereiden voordat de leerlingen er zijn, vergroot je de kans op succes als het schooljaar eenmaal begonnen is.

Zie opdracht 1 t/m 3 op de verwerkingsbladen voor leraren in opleiding en startende leraren (te downloaden op www.bazalt.nl/JEJAL).

Teken een plattegrond van je lokaal.
Leg de materialen makkelijk toegankelijk voor de leerlingen klaar.

Lees meer over het indelen van de ruimte in *Coöperatieve Leerstrategieën* (S. Kagan & M. Kagan, Bazalt, 2010), pagina 7.13 en 7.14.